

Březen 2023

(NE)PŘIJETÍ EURA – EKONOMICKÝ PRAGMATISMUS

Martin Zeman

Shrnutí

Nově aktualizované Programové prohlášení vlády uvádí, že vláda prověří přínosy a rizika vstupu do mechanismu směnných kurzů z pohledu veřejných financí a celé ekonomiky, což je předstupeň přijetí eura. Česká republika neplní maastrichtská konvergenční kritéria. Celkově z ekonomického pohledu, ale i vzhledem k nízké podpoře eura českým obyvatelstvem, se nejeví jako vhodné vstoupit do mechanismu směnných kurzů a ani samotné přijetí eura ve střednědobém horizontu.

Klíčové body

- Rozhodnutí o přijetí eura je rozhodnutím politickým, nelze však dlouhodobě ignorovat a nerespektovat základní ekonomické zákonitosti.
- Dlouhodobě jsou viditelné výrazné strukturální rozdíly mezi zeměmi eurozóny a ČR na trhu práce, a to jak v otázce cenové a mzdové úrovně, tak i z pohledu zadlužení ekonomiky.

Euro – unikátní politický projekt, o jehož vzniku se mluvílo již od 60. let minulého století, se stal na přelomu milénia realitou. 1. ledna 1999 vzniklo euro jako virtuální měna a následně úvodem roku 2002 přešlo dvanáct zemí Evropské unie na používání hotovostní formy této měny. Byl to největší přechod na jinou hotovostní měnu v historii.

Česká republika se zavázala k přijetí eura prostřednictvím Aktu o přistoupení České republiky k Evropské unii. Zatímco v roce 2022 Ministerstvo financí a Česká národní banka prostřednictvím společného vyhodnocení základních konvergenčních kritérií doporučily vládě, aby prozatím nestanovovala termín vstupu do eurozóny a zároveň neusilovala o vstup České republiky do mechanismu směnných kurzů (ERM II), nové Programové prohlášení vlády z března 2023 uvádí, že vláda prověří přínosy a rizika vstupu do mechanismu směnných kurzů z pohledu veřejných financí a celé ekonomiky, což je předstupeň přijetí eura.

Je euro pro ČR výhodné?

Zdrženlivost českých občanů vůči euru je dlouhodobě známá. Podpora jednotné měny a měnové unie je i dle šetření Evropské komise (2023) v České republice dlouhodobě podprůměrná. Podle Eurobarometru je v ČR ze všech zemí EU nejnižší podpora monetární unie a eura obecně. Pouze 26 % oslovených vyjádřilo podporu pro euro a jednotnou měnovou unii, a 63 % bylo proti. V rámci pesimismu spojeného s eurem je na tom ze zemí EU podobně už jen Švédsko, kde podporuje euro a jednotnou měnovou unii jen 27 % obyvatelstva, následované Dánskem (podpora 32 %).

Důvody odmítavého postoje českých občanů je třeba hledat v konzervativním pragmatismu Čechů a Češek, ale také v historických konotacích.

Pro české občany má česká koruna vysokou sentimentální hodnotu pramenící i z historického vývoje. České země totiž používají korunu již téměř dvě století. V Rakouském císařství, tedy i na území dnešní České republiky, byly mince, zavedené císařským patentem Františka Josefa I. z 19. září 1857, pojmenovány názvem koruna (resp. spolková koruna). Koruna jako peněžní jednotka rakousko-uherské měny byla následně zavedena zákonem 2. srpna v roce 1892. To znamená, že je zákonným platidlem, kterým se platí již 130 let bez ohledu na to, v jakém státoprávním celku se české země nacházely (Moravec, 2019). Historické souvislosti zcela jistě mají vliv na postoj ke koruně, ale nejde je pokládat za určující faktor zdrženlivosti vůči euru. I při nesporných přínosech eura pro české firmy, případně i občany, je přijetí eura při aktuální architektuře eurozóny pro Českou republiku nevýhodné.

V rámci mezinárodní komparace bývá Česká republika při diskusích o přijetí eura srovnávána se Slovenskou republikou. Přitom tato argumentace má v sobě zabudovaný předpoklad, že slovenský vývoj byl (primárně) v 90. letech obdobný jako vývoj český. Není tomu však tak. Devadesátá léta byla na Slovensku mimořádně turbulentní. Samotné přijetí eura bylo na Slovensku politickým aktem zvýšení propojenosti SR se západem a pojistkou demokracie. Česká republika podobnou kotvu nikdy nepotřebovala hledat, tento argument tak není pro Českou republiku relevantní.

Sílu měny není ani tak vhodné analyzovat dle procent obchodů, které jsou prováděny v dané měně, ale primárně z pohledu, zdali jsou v domácí měně vedeny úspory. Podíl úspor v koruně je v České republice relativně vysoký. Naopak Chorvatsko, které se stalo začátkem roku 2023 dvacátým členem eurozóny, mělo vysokou hodnotu eurových úspor. V Chorvatsku byl významný podíl veřejného a soukromého dluhu vydán v eurech, což také odráží měnové složení úspor domácností a likvidních aktiv nefinančních podniků. Falagiarda a Gartner (2022) uvádějí, že podíl dluhu vládních institucí v euru byl

v Chorvatsku na konci roku 2021 více než sedminásobně vyšší než v Česku, stejně jako podíl půjček a vkladů v eurech.

Pozitivní sentiment vůči koruně je dán i tím, že koruna je dlouhodobě stabilní měna spojená s relativně nízkým rizikem. Čeští občané nejsou výrazně motivováni k podpoře přechodu na euro, protože transakční náklady spojené s převedením koruny na ostatní měny v případě cestování do zahraničí nejsou vysoké (navíc občané České republiky mohou čerpat z benefitů rozšířenosti eura v zemích eurozóny a nemusí si domácí měnu převádět na jiné národní měny). V případě zavedení eura by měly všechny české domácnosti značné jednorázové náklady a pro starší část populace náklady zavedení eura (primárně nefinanční) exponenciálně narůstají, čehož si jsou čeští občané vědomi, a i z tohoto důvodu je jejich postoj k euru chladný.

Pohled českého byznysu na euro je heterogennější a v čase proměnlivější. Český byznys výrazně citlivěji reaguje na změny kurzu mezi eurem a českou korunou. Podle toho se vyvíjejí i jeho nálady k podpoře či nepodpoře eura. Aktuální diskuse o zavedení eura jako zúčtovací jednotky, kdy by tuzemské firmy mohly vést účetnictví a platit daně v eurech, je výrazně podpořena exportně orientovanou částí podnikatelů. Postoj exportérů není překvapivý, protože tímto krokem by se přesunulo kurzové riziko na stát. Přijetí eura jako zúčtovací jednotky s možností platit i daně v zahraniční měně by výrazně přispělo k tiché *eurizaci* české ekonomiky, a navíc je tento krok ve vyspělých ekonomikách relativně nestandardní.

Politické argumenty směřující k podpoře nepřijetí eura zdůrazňují vysokou kulturní a hospodářskou rozdílnost zemí eurozóny. Česká republika nejen, že v tuto dobu nespĺňuje většinu konvergenčních kritérií (např. kritérium cenové stability, kritérium konvergence úrokových sazeb nebo kritérium účasti v mechanismu směnných kurzů), ale ani strukturální a ekonomická sladěnost ČR a eurozóny není dostatečná.

Významný strukturální rozdíl je viditelný na trhu práce, kde je zřejmé, že mobilita pracovní síly celé EU není na dostatečné úrovni (dvouciferná nezaměstnanost v Řecku na úrovni 12 % či Španělsku na úrovni přes 13 %, a naopak dlouhodobý nedostatek pracovní síly v Česku, které má dlouhodoběji nejvyšší nezaměstnanost ze zemí EU, či v Německu, kde je na úrovni 3 %). Rozdíl v úrovni nezaměstnanosti je mezi ČR a eurozónou 4 p. b., což je významné. Ještě výraznější strukturální problém přetrvává v nezaměstnanosti mladých. Dlouhodobě je možné sledovat také výrazný odstup od průměru v otázkách mzdové a cenové hladiny, ale i v oblasti HDP na hlavu. Navíc tyto rozdíly jsou umocněny rozdílnou strukturou průmyslu, kde je sice zřejmá vysoká obchodní a vlastnická provázanost, ale riziko asymetrických dopadů ekonomických šoků je tady značné. Cyklická sladěnost ekonomiky, zřejmá dle vývoje tempa meziročního růstu reálného HDP, se v důsledku nástupu globálních šoků zvýšila. Propad tempa růstu HDP na konci 2020 v důsledku šíření pandemie koronaviru a souvisejících restriktivních opatření eurozóny kopíruje vývoj České republiky.

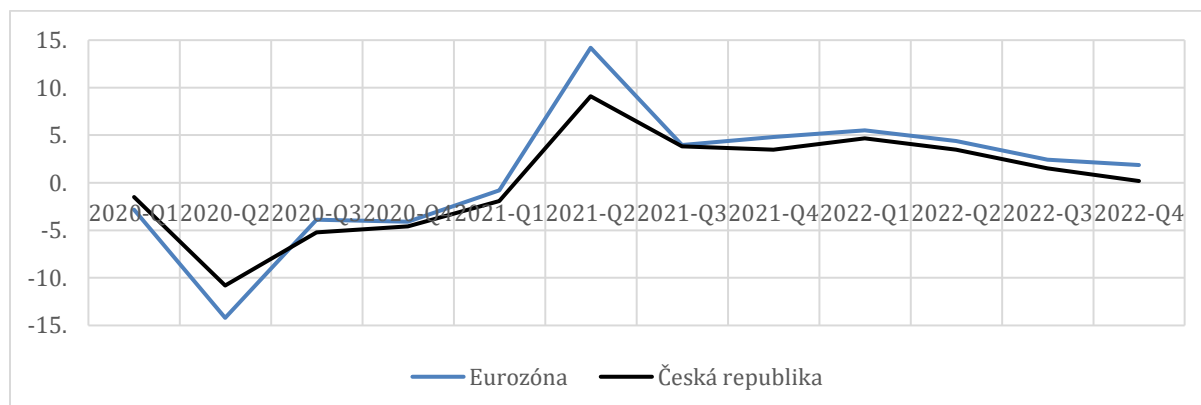
Také postpandemické oživení ekonomiky eurozóny a ČR probíhalo ve stejný čas, ale je možné, že tato cyklická sladěnost je jenom dočasný důsledek mimořádných událostí. Nad to z pohledu konvergence čekají český průmysl výrazné výzvy spojené s vynucenou transformací, které budou mít na ČR opětovně asymetrické dopady. Aktuálně probíhající energetická krize dramaticky zvýšila inflační diferenciál mezi jednotlivými zeměmi eurozóny. Je zřejmé, že energetická krize dopadá na jednotlivé země eurozóny odlišně a inflační diferenciál se mezi eurozónou zvyšuje (na začátku roku 2023 byl přes 10 p. b.). Je potřeba také připomenout, že konvergence v České republice probíhá přes dva kanály – inflačně

růstový a kurzový. Je jisté, že při uzavření kurzového kanálu nemůže probíhat konvergence rychleji při současném tlaku na fiskální disciplínu a cenovou stabilitu (IMF, 2023; OECD, 2022).

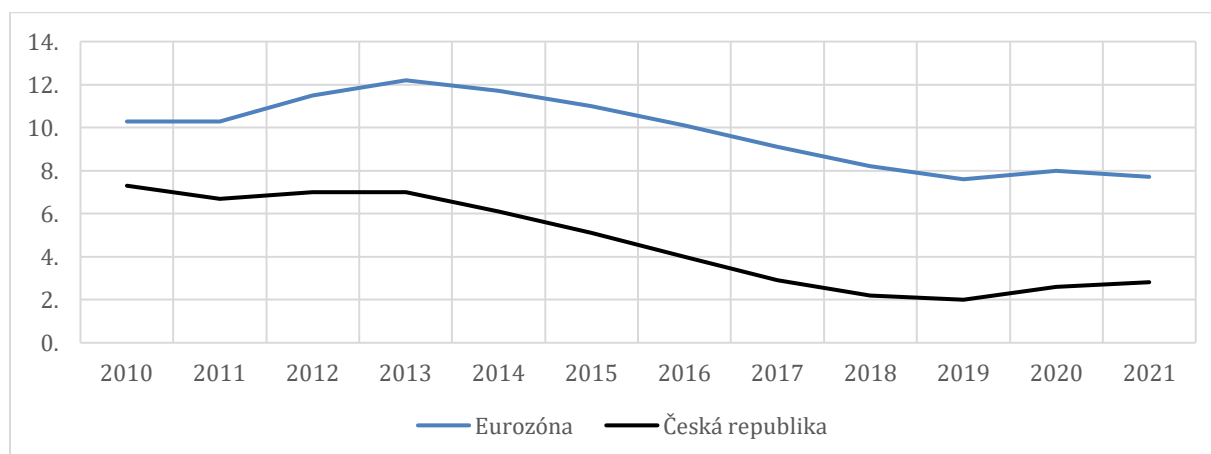
Z pohledu fiskální pozice se jeví přijetí eura pro ČR také nevýhodné. Česká republika stále patří mezi země s výrazně podprůměrným zadlužením ve srovnání se zeměmi eurozóny (v České republice je v 3Q/2022 míra zadlužení 45,2 % HDP, průměr eurozóny je 92,9 % HDP) a případné přijetí eura by mohlo vytvořit dodatečná sdílená rizika, a to i vzhledem k řešení situace tzv. řecké finanční krize a vytvoření precedentu přístupu k obdobné situaci (Eurostat, 2023a).

Zavedením eura by čeští občané samozřejmě přišli o vlastní monetární politiku. Dnes Česká národní banka může používat jednotlivé nástroje monetární politiky s ohledem na aktuální vývoj cen v Česku a přizpůsobovat monetární politiku potřebám českých firem a domácností. Eurozóna nevytváří funkční měnovou unii, do které by měla chtít Česká republika vstoupit. Stejná měnová politika pro tak odlišné země jako jsou Itálie, Řecko, Německo, či Estonsko nerespektuje základní ekonomické zákonitosti. Snížení transakčních a administrativních nákladů se nejvíce jeví jako dostatečný důvod ospravedlňující možný import aktuálních problémů, ale i problémů budoucích. Česká republika navíc neplní – a ani nelze očekávat, že v nejbližší době bude plnit – konvergenční kritéria týkající se sladění a připravenosti ekonomiky na vstup. Je tedy otázkou, zda by v klubu zemí, které používají euro, byla aktuálně vítána. V mechanismu směnných kurzů by kandidátské státy na euro neměly být déle, než je nezbytně nutné. Zavedení eura a vstup do mechanismu směnných kurzů se pro Českou republiku jeví v roce 2023 jako nevýhodné.

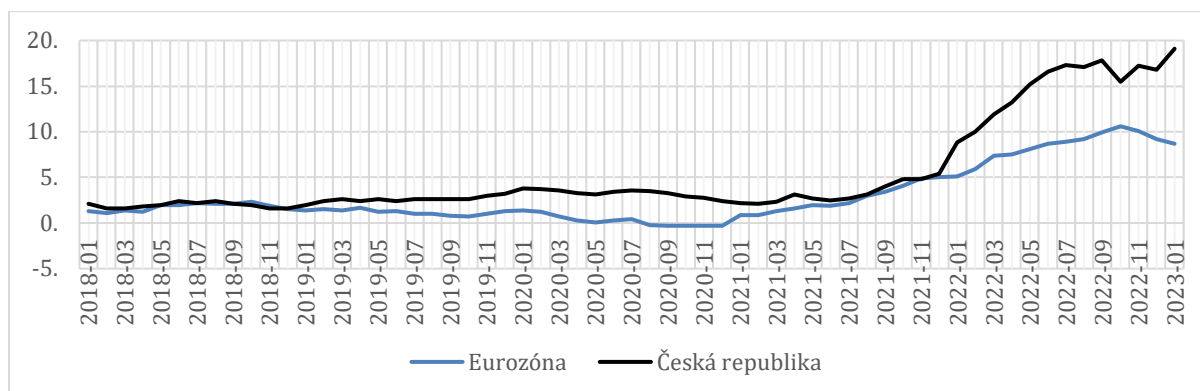
Graf č. 1: Meziroční růst HDP, kvartální data (Eurostat, 2023b)

Graf č. 2: Míra nezaměstnanosti v %, 15-74 let (Eurostat, 2023c)

Graf č. 3: Harmonizovaný index spotřebitelských cen, měsíční data, meziroční změna (Eurostat, 2023d)

Kam tedy dál?

Jeví se, že ekonomické argumenty hovoří spíše v neprospěch přijetí eura. Začlenění možnosti vstupu ČR do mechanismu směnných kurzů do aktualizovaného Programového prohlášení vlády je v současné době makroekonomicky nevýhodné. Dnes je však zřejmé, že otázka přijetí či nepřijetí eura, respektive vstupu do zmiňovaného mechanismu, je primárně otázkou politickou. Vzhledem k aktuální podpoře eura širokou veřejností je mnohem pravděpodobnější postupná *eurizace* s přijetím eura jako zúčtovací jednotky, a to i přes případné negativní makroekonomické dopady na veřejný sektor.

Zdroje

- Eurostat. (2023a). General government debt. <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/teina230/default/table>
- Eurostat. (2023b). Gross domestic product. <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/teina011/default/line?lang=en>
- Eurostat. (2023c). Total unemployment rate. <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00203/default/line?lang=en>
- Eurostat. (2023d). HICP – monthly data. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/PRC_HICP_MANR_custom_5241620/default/line?lang=en
- Evropská komise. (2023). Eurobarometr. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2872>
- Falagiarda, M., & Gartner, Ch. (2022). Croatia adopts the euro. ECB Economic Bulletin, Issue 8/2022. https://www.ecb.europa.eu/pub/economic-bulletin/focus/2023/html/ecb.ebbox202208_02~15fd36600a.en.html
- IMF. (2023). World economic outlook update. ISBN: 979-8-40023-224-4.
- MF ČR & ČNB. (2022). Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou. ISSN 2336-5110. Ministerstvo financí ČR & Česká národní banka. https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/2022-12-07_Vyhodnocei-plneni-maastrichtskych-konvergenčních-kriterii.pdf
- Moravec, J. (2019). 100 let česko-slovenské koruny – panovnícké koruny. Česká národní banka. https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/cnblog/100-let-cesko-slovenske-koruny-panovnicke-koruny/
- OECD. (2022). OECD Economic Outlook. Volume 2022, Issue 2. ISBN 978-92-64-90931-1.
- Vláda ČR. (2023). Programové prohlášení vlády Leden 2022, ve znění revize 03/2023. <https://www.vlada.cz/assets/jednani-vlady/programove-prohlaseni/programove-prohlaseni-vlady-Petra-Fialy.pdf>

Autor

MARTIN ZEMAN

Analytik

Martin Zeman vystudoval Národohospodářskou fakultu a Fakultu podnikohospodářskou na Vysoké škole ekonomické v Praze. Na VŠE také obhájil svou dizertační práci. Odborně se zabývá hospodářskou politikou, fiskální politikou a veřejnými financemi. Je autorem několika odborných článků, vystupuje na mezinárodních konferencích a publikuje komentáře v médiích. Několik let působil jako poradce ministryně a také v dalších institucích zabývajících se veřejnými financemi.

Vydavatel

INSTITUT PRO POLITIKU A SPOLEČNOST

Posláním Institutu je zkvalitňování českého politického a veřejného prostředí prostřednictvím profesionální a otevřené diskuse a vytvoření živé platformy, která pojmenovává zásadní problémy, vypracovává jejich analýzy a nabízí recepty pro jejich řešení formou spolupráce expertů a politiků, mezinárodních konferencí, seminářů, veřejných diskuzí, politických a společenských analýz dostupných celé české společnosti. Jsme přesvědčeni, že otevřená odborná diskuse a poznání podstaty a příčin jednotlivých problémů jsou nutným předpokladem jakéhokoli úspěšného řešení problémů současné společnosti.

Martinská 2, 110 00 Praha 1

+420 602 502 674

www.politikaspolecnost.cz

office@politikaspolecnost.cz